

Секція 6. Проблеми захисту прав і свобод людини і громадянина

Кочина О.С., к.ю.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ТЕНДЕНЦІЇ

Державна реєстрація суб'єкта підприємництва – це перший етап на шляху легального існування всіх суб'єктів господарського обігу. Фундаментом для побудови в Україні сучасної національної системи реєстрації суб'єктів господарювання став Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» 15 травня 2003 року № 755-IV [1]. Цей Закон забезпечив запровадження реєстрації та постановки на облік суб'єктів господарювання за принципом «єдиного вікна».

26 листопада 2015 року до даного Закону були внесені зміни, які набрали чинності з 1 січня 2016 року, з метою подальшого впорядкування системи реєстрації суб'єктів господарювання та громадських формувань, перевагами яких є: створення гармонізованої з європейською вітчизняної системи реєстрації суб'єктів господарської діяльності, підняття української системи реєстрації суб'єктів названої діяльності на європейський рівень, оскільки законом враховані вимоги певних Директив Ради Європи щодо реєстрації суб'єктів бізнесу, які адаптовані до сучасного стану України; застосування нових інформаційних технологій у боротьбі з правопорушеннями та корупцією у сфері державної реєстрації, щоб запобігти в більшості випадків створенню так званих «фіктивних» підприємств. Ці можливості виводять економічні відносини України з європейськими країнами на новий етап та сприяють встановленню прозорих відносин із іноземними партнерами, що сприяє поглибленню європейської інтеграції України та загальному економічному розвитку.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 1 Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» державна реєстрація – це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, засвідчення факту наявності відповідного статусу громадського об'єднання, професійної спілки, її організації або об'єднання, політичної партії, організації роботодавців, об'єднань організацій роботодавців та їхньої символіки, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, про юридичну особу та фізичну особу-підприємця, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених цим Законом.

Наукові дані про природу цього поняття свідчать про те, що:

змістом державної реєстрації є спеціальне закріплення корпоративної правосуб'єктності фізичних осіб та організацій. Держава в особі реєструючого органу перевіряє наявність законних підстав для визнання особи, яка претендує на приєднання до юридичної особи [2, с. 62]; національна реєстрація – це юридична процедура, що здійснюється національним реєстром для реєстрації юридичних фактів, що відображають появу, зміну чи припинення статусу суб'єкта господарювання [30, с. 132]; державна реєстрація підприємця має юридичне значення для визнання статусу підприємця. Це юридичний факт, на цій підставі і з моменту визнання правового статусу підприємця [40, с. 105]; державна реєстрація є обов'язковою умовою для кожного суб'єкта господарювання для всіх видів підприємницької діяльності, а це означає, що необхідний певний порядок, підтверджений свідоцтвом про реєстрацію [50, с. 132].

Таким чином, державна реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності є публічним доказом набуття ним юридичної особи суб'єкта господарювання шляхом його реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань».

Тенденцією в національному реєстраційному законодавстві для суб'єктів підприємницької діяльності останніми роками є спрощення процесу реєстрації, зокрема зменшення кількості документів, що подаються для реєстрації, строків реєстрації, запровадження різних процедур тощо. Вчені мають різні погляди на це.

Домінує позиція прихильників спрощення процесу реєстрації. Тому Ю. Назарова вважає, що для стимулювання комерційної діяльності та збільшення кількості її суб'єктів необхідно спростити процедури легалізації, зокрема державної реєстрації суб'єктів господарювання [60, с. 25].

Проте є й заперечення щодо спрощення національної процедури реєстрації суб'єктів господарювання. Тому, на думку І. М. Риженка, доцільним є механізм перевірки, який регулює дієздатність та компетенцію осіб (у тому числі неповнолітніх) у процесі державної реєстрації. Насамперед, це зробить зареєстровані державою засоби захисту більш ефективними, вважає науковець. По-друге, це сприяє зменшенню кількості зареєстрованих державою справ і господарських договорів, укладених малодієздатними особами, які визнані в судовому порядку недійсними, а також убезпечити інших учасників господарських відносин від збитків, пов'язаних із такими рішеннями, та психічної шкоди [7, с. 26-27].

Ми вважаємо, що прийняття такої пропозиції ускладнить процес реєстрації, делегуючи функції, які їм не належать, національному реєстраційному органу. Важко прийняти аргумент автора, оскільки функції безпеки не притаманні національним реєстрам. Крім того, кількість недійсних договорів неможливо зменшити за допомогою складних процедур реєстрації.

Таким чином, для правильної оцінки рівня процесу державної реєстрації суб'єкта господарювання необхідно як критерій збалансувати приватні та публічні інтереси суб'єкта господарювання. Проте, незважаючи на те, що суспільні інтереси (особливо в контролі за законністю комерційних структур) є важливими в системі реєстрації, вони не повинні вимагати визнання національної системи реєстрації як повністю публічної та накладати додаткові функції безпеки та контролю.

Список використаних джерел

1. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. С. 263.
2. Красовська А. Державна реєстрація як умова реалізації права на підприємництво в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2002. № 7. С. 62-64.
3. Бочкова І.І. Деякі теоретичні та практичні аспекти державної реєстрації СПД. Форум права. 2011. № 1. С. 131-135.
4. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики : [навч. посіб.]. З.С. Варналій. К. : Знання-Прес, 2002. 239 с.
5. Коммерческое право зарубежных стран : [учеб. пособ.] / под ред. В.Ф. Попондопуло. СПб. : Питер, 2003. 502 с.
6. Назарова Ю. Гарантии свободы предпринимательской деятельности в сфере регистрации // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 1. С. 24-28.
8. Риженко І.М. Шляхи вдосконалення правового регулювання державної реєстрації індивідуального підприємництва. Правове регулювання корпоративних відносин в Україні. Львів, 2013. С. 25-29.